

מסביב לשולחן

עורך - הרב שלמה רוזנשטיין

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעיון בהלכה באגדה ובסוסר

הרב מאיר שולביץ

עקרי הענין

מרון שר התורה

הגר"ח קניבסקי שליט"א

שומע כעונה בקריאת שמע

מתני' ריש ברכות, מאימתי קורין את שמע וכו', הגר"א בשנות אליהו דקדק, מהא דקתני הכא לשון רבים 'קורין' ולא כמו בתני בברכות יא א, בשחר 'מברך' בלשון יחיד ועוד כיו"ב, דבא ללמד, דבקריאת שמע אין אחד יכול להוציא את חברו, ע"כ.

ולכאורה קשה הרי כלל גדול הוא בכל התורה כולה ששומע כעונה, ואם כן מדוע לא ניתן לצאת ידי חובת קריאת שמע על ידי שמיעה מפי אחר.

ונראה לתרץ, דכשקיום המצוה תלוי באמירה בלבד, בזה נתחדש דין שומע כעונה, שאין צריך לומר בפיו ממש, אלא גם אם ישמע יחשב כמי שענה. מה שאין כן במצות קריאת שמע, דאין מהותה קריאה ואמירה גרידא, אלא קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות. ואדרבה, האמירה בפיו ממש היא ממהותה של קבלה זו, שהרי אינו דומהמי שרק שומע על כך מאחרים ומסכים, למי שמודה בפיו שהוא עבד למלך העולם, בזה לא יהני דין שומע כעונה, לכן נקט התנא בלשונו 'קורין' בלשון רבים.

(סה"ז אהל יוסף ברכות)

קימה בפני חכם בזמן ק"ש

הגה"צ ר' אליהו דושניצר זצ"ל, כשאירע והיה מאחר ומגיע להיכל הישיבה בפ"ת בפסוק ראשון דק"ש, שאלתי לחזו"א אם מותר אז לקום מפניו, ואמר לי שצריך לקום אף בפסוק ראשון דק"ש (ועיין ברכי יוסף יו"ד סי' רמ"ד אות א').

(דרך שיחה)

קורא ק"ש שאינו נזהר לחנך בניו לתורה

שאלה: במסכת ברכות (יד ב), כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו. שמעתי בשם הגרי"ח זוננפלד זצ"ל שכן גם הקורא ק"ש ואומר ושנתם לבניך וגו' ולמדתם וגו' ואינו מחנך בניו לת"ת כראוי, כאילו מעיד עדות שקר בעצמו. ויש שטענו לחלק בין היכא שהחסרון הוא בשעת הקריאת שמע עצמה שאינו מניח בה תפילין, לבין היכא שהחסרון הוא אינו בשעת ק"ש עצמה, כגון באינו מחנך בניו לת"ת כראוי.

שמע ישראל י"י אלהינו י"י אחד. וברוב המדרשות תמצאם יאמרו על מנת ליחד את שמי על מנת ליחדני ורבים כאלה. רוצים בזה המאמר שהוא אמנם הוציאנו מן העבדות ועשה עמנו מה שעשה מן החסד והטוב על מנת שנאמין היחוד כי אנחנו חייבים בזה. והרבה שיאמרו מצות יחוד. ויקראו גם כן זאת המצוה מלכות. כי הם יאמרו (ברכות יג א) כדי לקבל עליו עול מלכות שמים. רוצים לומר להודות ביחוד ולהאמינו:

ד] וכן בספר החינוך מצוה תכ כתב וז"ל: משרשי המצוה, שרצה השם לזכות עמו שיקבלו עליהם מלכותו ויחודו בכל יום ולילה כל הימים שהם חיים, כי בהיות האדם בעל חומר נפתה אחר הבלי העולם ונמשך לתאוותיו צריך על כל פנים זכרון תמידי במלכות שמים לשמרו מן החטא. על כן היה מחסדו לזכותנו, וצונו לזכרו שני העתים האלה בקבע ובכוונה גמורה, אחת ביום להועיל לכל מעשינו שביום, כי בהיות האדם זוכר בבקר אחדות השם ומלכותו וכי השגחתו ויכלתו על הכל, ויתן אל לבו כי עיניו פקוחות על כל דרכיו וכל צעדיו יספור לא יתעלם ממנו דבר מכל דבריו, ולא יוכל ממנו להחביא אחת מכל מחשבותיו, הלא יהיה לו למשמר מחשבתו זאת והודאת פיו בדבר הזה כל היום ההוא, ויהיה לו הודאת הלילה בזה גם כן למשמר כל הלילה. ומפני שיסוד המצוה מה שזכרנו, חייבנו וזכרונם לברכה בה בכוונת הלב, ואמרו שאם לא כיוון לבו בה לא יצא ידי חובתו, שאין אדם נזכר בשום דבר אלא אם כן ישים כוונתו בו, וזהו שאמרו וזכרונם לברכה בברכות פרק היה קורא [י"ג ע"ב], תנו רבנן, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, עד כאן צריכה כוונת הלב. והצריכנו להאריך באחד, וכדנניא התם סומכוס בן יוסף אומר כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו, ואמר רב אחא בר יעקב ובדל"ת, אמר רב אשי ובלבד שלא יחטוף בחי"ת. ואמרו שם, עד כמה יהיה אריכות

א] המקור בפרשה. בגמ' מסכת פסחים דף נו ע"א, דאמר רבי שמעון בן לקיש: ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם. ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכונה. אמר: שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. אמרו: כשם שאין בלבך אלא אחד - כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ומזה למדנו שברוך שם הוא חלק מהמצוה, ולכן אף יש להקפיד בכוונת ברוך שם.

ב.] מעשה המצוה. כתב בספר המצוות לרמב"ם (מצות עשה י) והמצוה העשירית היא שצונו לקרוא קריאת שמע בכל יום ערבית ושחרית והוא אמרו יתעלה (פ' שמע) וזכרת במ בשבתך בביתך וגו' ובשכבך ובקומך. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת ברכות (פ"א - ג כו א, ל א, סא ב, סג ב). ושם (כא א) התבאר שקריאת שמע דאורייתא. אבל הרמב"ן מנה את זה כב' מצוות שחרית וערבית.

ג.] שורש מצוות קר"ש קבלת עול מלכות שמים - אמונת היחוד. במשנה מסכת ברכות (פרק ב"ב), א"ר יהושע בן קרחה למה קדמה שמע ליהיה אם שמוע אלא כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר כך יקבל עליו עול מצות וכו'. ופסק כן הרמב"ם (הלכות קריאת שמע פרק א הלכה ב), ומקדימין לקרות פרשת שמע מפני שיש בה יחוד השם ואהבתו ותלמודו שהוא העיקר הגדול שהכל תלוי בו, ואחריה והיה אם שמוע שיש בה צווי על (זכירת) שאר כל המצוות, ואחר כך פרשת ציצית שגם היא יש בה צווי זכירת כל המצוות. ועוד כ' הרמב"ם בספר המצוות (מצות עשה ב), והמצוה השניה היא הצווי שצונו באמונת היחוד והוא שנאמין כי פועל המציאות וסבתו הראשונה אחד והוא אמרו יתעלה

דיני קריאת שמע'

הגמרא בפסחים מביאה מקור למה שאנו אומרים מייד אחרי פסוק ראשון של קריאת שמע 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. מדברי רבי שמעון בן לקיש על הפסוק 'ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם' ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכניה'.

'אמר שמא חס ושלום יש במיטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו שמע ישראל ד' א' ד' אחד כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

מביאה שם הגמרא 'אמרו רבנן היכי נעביד'. מה נעשה. אם אנחנו נתקן לומר יחד עם 'שמע ישראל' גם את הפסוק 'ברוך שם' זה יהיה לא כמו שמשה רבנו אמר. שהוא הרי אמר רק פסוק ראשון של 'שמע ישראל' ולא אמר 'ברוך שם'. לא נאמר, זה יהיה לא כמו יעקב אבינו שאמר.

'התקינו שיהיו אומרים אותו בחשאי' בלחש. משל לבת מלך שהריחה ציקי קדרה ונפשה חומדתם. אם תגיד שהיא רוצה לטעום מהם תהיה זו בושה עבורה. לא תבקש לטעום יהיה לה צער מחמת התאוה. התחילו עבדיה מביאים לה בחשאי.

בת מלך, זו השכינה. ציקי קדירה זה תפלתו של יעקב אבינו, שהלל את השכינה ואמר 'ברוך שם'. אך כיוון שמשה רבנו לא הוסיף שבח זה איך ויכולו ישראל לאומרו. לכן התחילה כנסת ישראל לומר שבח זה בחשאי.

המחבר בשו"ע כותב: 'אחר פסוק ראשון צריך לומר בשכמל"ו בחשאי'. ומביא המשנה ברורה את הגמרא הזו ומוסיף 'והוא היכר שאינו מן הפרשה הכתובה בתורה רק יעקב אמרו' ולכן אומרים אותו בשקט.

למעשה 'ברוך שם' הוא חלק מקבלת עול מלכות שמים, ולכן נפסק בשו"ע 'וצריך להפסיק מעט בין לעולם ועד לואהבת כדי להפסיק בין קבלת עול מלכות שמים לשאר המצוות'.

הרמב"ם בהלכות קריאת שמע מביא 'הקורא קרית שמע כשהוא גומר פסוק ראשון אומר בלחש ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחוזר וקורא כדרכו ואהבת את ד' עד סופה. ולמה קורין כן, מסורת היא בידינו שבשעה שקיבץ יעקב אבינו את בניו במצרים בשעת מיתתו ציווה וזירזם על ייחוד השם ועל דרך ד' שהלך בה אברהם ויצחק אביו.

ושאל אותן ואמר להן, בני שמא יש בכם פסולת מי שאינו עומד בייחוד אדון כל העולם. כעניין שאמר לנו משה רבנו 'פן יש בכם איש או אשה וכו' ענו כולם ואמרו לו 'שמע ישראל ד' א' ד' אחד' כלומר שמע ממנו אבינו ישראל, ד' א' ד' אחד. פתח הזקן וענה 'ברוך כבוד שם מלכותו לעולם ועד' לפיכך נהגו כל ישראל לומר שבח ששבח בו ישראל הזקן אחר פסוק זה'.

בשם הגאון בעל 'אבן האזל' הביאו לבאר שמה שהרמב"ם הביא כאן באריכות את הדברים שהיו בין יעקב אבינו לשבטים זה לא כדי להביא מקור להלכה זו. שהרי אין זה מדרכו של הרמב"ם להביא מקור וטעם להלכה מדברי דרש. אלא יש בזה הוראה על מהות וטיב הקבלת עול מלכות שמים שצריך שתהיה בשלמות ובטהרה. בדיוק כמו שהייתה באותה שעה בה קבלו עליהם השבטים עול מלכות שמים. וכיוון שיעקב אבינו ענה אחריהם ואמר 'ברוך שם' צריכים גם אנו לאומרו. וכל זה הוא הלכה למעשה ולא איזה טעם בלבד.

הכסף משנה שואל מדוע הרמב"ם שינה את מה שהגמרא תיארה. השמיט את מה שנאמר 'ביקש יעקב לגלות את קץ הימין' וכתב 'ציווה וזירזם על ייחוד ד' ועל דרך ד' שהלך בה אברהם ויצחק אביו'. דבר שלא מוזכר בגמרא ומניין לרמב"ם זה.

מרב בעל האבי עזרי' מביא את דברי הרמב"ם ואת קושיית הכסף משנה וכותב ומלמדנו יסוד חשוב באמונה בביאת המשיח בציפייה לגאולה ואלו דבריו:

ריבית דברים

מעשה במלוה שידע כי הלוח מאחר לתפילה, וקורא קריאת שמע שלא בזמנה, מה עשה התנה את הלוואתו ללוה בתנאי שכל ימי משך ההלוואה יקרא קריאת שמע בזמנה.

שאלתי זאת קמיה דמו"ר הגר"ח פ' שיינברג זצוק"ל, ואמר לי שאסור לעשות כן, ונחשב הדבר לריבית דברים, לימים נתקבל מכתב שנשלח לרב זצ"ל ובו שאל השואל איך יתכן שיפסיד אדם מצות תוכחה בעבור שהלוה, ואמר לי על זה הרב, שאין היתר לתלות את התוכחה בהלוואה, מותר לו להוכיח את האיש אבל לא להיביע לקרוא קריאת שמע בעבור ההלוואה.

צורך מצוה

אכן יש לשאול על זה, כיון שריבית דברים דרבנן, זולת דעת התוס' בקידושין דף ח; והרי בכמה עניינים אנו מקילים בריבית דרבנן לצורך מצוה, ראה יור"ד סי' ק"ס סעי' י"ז, וראה משנ"ב סי' רמ"ב.

פרוטגמא

יש להסתפק לענין מי שמכוון בשם ה' טובא, נוסף לכוונת החיוב אדון הכל היה הווה ויהיה, מוסיף לחשוב שהוא עילת העילות ועוד מחשבות בזה, ומתוך כך פסוק ראשון לא נשמע כמאמר אחד, ונראה כמילים נפרדות, האם נחשב הדבר לקריאה, או שמא לא כמו שאמרו לקרותה כפרוטגמא חדשה, כתב המלך.

קודם הזמן

בתי כנסיות שמתפללים את תפילת הערב מבעוד יום, קודם צאת הכוכבים, ובסיום התפילה כבר יצאו כוכבים, ואז מכריז גבאי המקום לקרוא קריאת שמע פעם נוספת, יש לצדד דאין לשבת ולקרוא שאז עושה כבית שמאי, אלא עדיף אחר עלינו לשבח להשאר עומדים, ולקרוא קריאת שמע של חיוב בעמידה כדברי בית הלל.

כתיבה

קיימא לן דלכתחילה צריך להשמיע לאוזניו, ואם לא השמיע לא יצא, ויש לדון בזה אם נניח שכתביה כדיבור, וכמו שצידד בזה בשו"ת הרעק"א סי' כ"ט, האם הפסיד מעלת להשמיע לאוזניו, או שמא סוג דיבור של כתיבה לא שייך בו משמיע לאוזניו, והיינו דין משמיע לאוזניו הוא לומר לך שדיבור קריאת שמע יאמר טוב, ובכתיבה אמירה טובה שמא לא קשורה לשמיעה אלא לכתיבה טובה.

'ונראה פשוט שכל עניין ידיעת הקץ, אין זה עניין בפני עצמו, מה שנוגע לנו. אלא אך ורק שיש בזה משום זירוז וייחוד השם לעבודתו וליראתו'.

'כי אין שום נפקא מינה בזה ידיעתנו, מתי יהיה ונאמן עלינו הקב"ה שיהיה מתי שיהיה ברצונו. והתועלת בידיעה זו לזירוז. ועל זה כתב הרמב"ם סתם שציווה וזירזם על ייחוד השם. ודייק הרמב"ם לכתוב כך, ללמדנו שלא להיות ממחשבי קציו. כי ידיעת הקץ אין זה עניין חשוב כלל וכלל, אלא העיקר הזירוז להשם. וכמה נפלאים הדברים בס"ד'. עכ"ל.

הרמב"ם מלמד אותנו שמה שיעקב אבינו 'ביקש לגלות את הקץ' זה לא היה כדי לתת לנו את התאריך להודיע לנו מתי תהיה הגאולה. מפני שהידיעה מתי יהיה הקץ אינה עניין בפני עצמו עבורנו. הידיעה הזו אין לה משמעות ואינה נוגעת לנו. אנחנו מאמינים באמונה שלמה בגאולה שתהיה מתי שיעלה לרצון לפני אדון כל.

הידיעה הזו חשובה לנו רק כדי לחזק ולזרז אותנו בעבודת השם. הנפקא מינה היחידה שיש לנו מידיעה זו היא שצריך להתחזק באמונה בייחוד השם וללכת בדרך השם בדרך שהלכו בה אבותינו אברהם יצחק ויעקב. שנהיה ראויים לגאולה

הקורא ק"ש בלא תפילין וציצית מובא בגמ' ברכות י"ד ע"ב "אמר עולא כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו, אמר רבי חייא כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים". דהיינו כאילו עדותו בק"ש שה' הוא אחד היא שקר שהרי אינו מקיים את מה שקורא בה וקשרתם לאות על ידך, לדעת רבי יוחנן כאילו הקריב עולה בלא מנחה שחייב להביא עמה, וזבח בלי נסכים שחייב לנסך על המזבח יין לאחר הקרבת הזבח, ואף הקורא ק"ש ואינו מקיים את חובתו לא גמר את המצוה.

האם צריך לחזור ולקרות ק"ש בתלמידי דרבינו יונה כתב החילוק בין דברי עולא לדבר רבי יוחנן, שלפי עולא הוא מקיים את מצות ק"ש אלא שעבר עבירה מצד אחר שמעיד עדות שקר, אולם לדעת רבי יוחנן אף את מצות ק"ש לא קיים כתיקונה והוא כמקריב קרבן בלא מנחה ונסכים. דעת רש"י כדעת תר"י דכתב דדעת רבי יוחנן שכתב "אף הקורא וינו מקיים אינו גומר את המצוה", היינו דהמצוה אינה נעשית בשלימות. וכ"כ באבודרהם "שלא עשה כי אם חצי מצוה שקיים "ודברת במ" ולא קיים "והיה לאות על ידכה", וכך מובא בס' אמרי נועם להגרא "צ"ל "כאילו מעיד עדות שקר, ולפי"ז אין צריך לחזור ולקרות אבל אי אמרינן כאילו הקריב עולה בלא מנחה **צריך לחזור ולקרות** מפני שלא עשה המצוה כתיקונה", וכ"כ בס' מגיד תעלומה עמ"ס ברכות. אולם בס' אלפסי זוטא (להרמ"ע מפאנו) בברכות שם מבואר להיפך דלמ"ד כאילו מעיד עדות שקר אפילו ידי קריאה לא יצא, ולמ"ד כאילו הקריב עולה בלא מנחה יצא ידי קריאה שהרי אדם מביא קרבנותיו היום ונסכיו לאחר זמן. וכ"כ בשו"ת בית יצחק או"ח סימן י"ז, וכך מבואר בא"ר סימן ל"ב והביאו המשנ"ב סימן ל"ד ס"ק רל"ג.

קורא פסוק ראשון בלא תפילין בעל הטורים על הפסוק ד"שמע ישראל" כתב דהע' דשמע והד' דאחד כתובים באותיות גדולות שמצטרפין לתיבה **עד** הרי דק"ש נחשב עדות ולכן מובן למה הקורא ק"ש בלא תפילין כקורא בלא תפילין הוי עדות שקר. וכבר דנו האחרונים האם גם בקריאת פסוק ראשון של שמע בלא תפילין יש משום מעיד עדות שקר, או שרק בקריאת פרשה ראשונה של שמע נחשב כמעיד עדות שקר. בכף החיים סימן כ"ה ס"ק כ"ז כתב לדעת הב"ח אין בזה משום עדות שקר רק אם אומר וקשרתם ואינו קושר תפילין בזמן קריאת שמע נחשב כמעיד עדות שקר, ולדעת מעדני יו"ט כבר באמירת פסוק ראשון של שמע בלא תפילין יש בזה משום מעיד עדות שקר. דעת המג"א סימן ל"ה ס"ק ז' כדעת הב"ח שבפסוק ראשון של ק"ש אין דנדוד איסור (עי' שו"ת מהרש"ל סימן כ"ד).

הן עם כלביא יקום בלק משבח את עם ישראל "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא" (במדבר כ"ג כ"ד), רש"י על פסוק זה כותב "כשהן עומדים משינת שחרית הם מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצוות ללבוש טלית לקרוא את שמע ולהניח תפילין (כך גירסת רבינו בחיי

שם), רבים ראו וכן תמהו מדוע שינה רש"י מהסדר והיה צריך לומר להיפך "להניח תפילין ולקרות את שמע" שהרי הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר?, רבים מגדולי האחרונים כתבו לתרץ דהנה בגמ' מנחות ט"ו ע"ב ובתמורה י"ד ע"א מובא "מביא אדם את זבחו היום ונסכיו מכאן ועד לאחר עשרה ימים", וי"ל דמחלוקת עולא ורבי יוחנן מדובר דקורא ק"ש ואינו מניח תפילין כלל, אבל אם קורא ק"ש על דעת שיניח תפילין אח"כ אין בזה חשש דהרי יכול להקריב זבחו היום ונסכיו לאחר זמן, וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הי"ב, וכך מובא בשו"ת בית יצחק (שמעלקיס) או"ח סימן י"ז בשם הגה"ק החוזה מלובלין זצ"ל שו"ת תירוש ויצהר סימן ר"א שו"ת שואל ומשיב ח"ג סימן ע"ג ובשו"ת דברי ישראל (ועלץ) ח"א סימן ל' ול"א, ולפי"ז מיושב היטב דברי רש"י.

קריאת שמע בלא ציצית מדברי הגמ' (שם) משמע שרק הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר אולם אם קורא ק"ש בלא ציצית אינו נחשב כמעיד עדות שקר, והוא משום שאין חובה לאדם ללבוש טלית דאם אין לו בגד של ד' כנפות פטור מציצית משא"כ בתפילין הוא חובה על האדם להניח תפילין, וכך משמע בתוס' ברכות ד"ד ד"ה ומנח לגבי אם מותר להתעטף בטלית ולהניח תפילין בין גאולה לתפילה, וכתבו לחלק דעיקר ק"ש ותפילין שייכי בתפילין וכו' אבל ציצית שאינה אלא חובת טלית כשיש לו טלית חייב בציצית ואם אין לו פטור ויכול לקרות ק"ש בלא ציצית אז הנחתן ודאי הפסקה בין גאולה לתפילה.

אולם המשנ"ב בסימן כ"ד ס"ק ג' מציין את דברי הזוה"ק פרשת שלח דגם קורא ק"ש בלא ציצית נחשב כמעיד עדות שקר, ומוסיף המשנ"ב בשם החיי אדם שמה שנהגו מהמון העם להתפלל בדרך בלי טלית גדול וסומכים על הטלית קטן שתחת בגדיהם **לא טוב עושים** שעפ"י הרוב הט"ק אינו עשוי כהלכה בכל פרטיו שיהיה ראוי לברך עליו ולצאת בו יד"ח המצוה. וכדברי הזוה"ק כתוב בחידושי המאירי (שם) להשיג על דברי התוס' הנ"ל שגם הציצית צורך ק"ש בתפילה היא ומניעתו עדות שקר בעצמו ולא נמנעו מלהזכירו בגמ' אלא מפני שאם אין הטלית ראוי לכך פטור. וכך כתב רבינו יונה באגרת המוסר אות ו' וז"ל "ולעולם הוה זכור במצות ציצית ותפילין כי מי שקורא זולתם כאילו מעיד עדות שקר בעצמו". בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סימן פ"ב נשאל במי שנקרע טליתו בשבוע שחל בו תשעה באב ולא היה לו בגד אחר האם מותר לקנות חדש כדי שלא להשאר בלי טלית, והעלה להקל דכיון דכל הקורא ק"ש ומתפלל בלא ציצית, כאילו מעיד עדות שקר מוטב שיעשה לו בגד חדש לקיים המצוה (עי' שו"ת רב פעלים ח"ד או"ח סימן כ"ט ים של שלמה חולין פ"ח סימן נ"ג ובה"א מהרש"א סוטה ציץ כ"ב ובשו"ת ציץ אליעזר חלק ה' סימן ד').

חינוך הילדים הקורא קריאת שמע מבלי לחנך בניו כיאות נחשב כדובר שקר בנפשו, שהקורא ק"ש בלא תפילין מעיד עדות שקר שהרי נאמר בפרשה "וקשרתם לאות על ידך", וע"כ הוסיף הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל שהקורא ק"ש ואינו מחנך בניו כיאות לתורה ולמצוות מעיד עדות שקר שהרי באותה פרשה כתוב גם "ושננתם לבניך".

הנושאים הבאים

ויחי - דיני קריאת שמע, האספו ואגידה לכם (מט א), פסחים נו א.

מכון ירושלים

אוצר מפרשי התורה

אוצר כל הפירושים והביאורים על התורה בעריכה תמציתית וייחודית להשיג בחנויות הספרים

מוסד הרב קוק

אשת חיל

מדרשים, נסתר, ראשונים, אחרונים, חסידות